

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 vtrum incontinentia sit peccatum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

spondeur negando minorem, proprie loquendo, quia passio impellit quidem & inclinatur non per se, sed mediante subiecto, quod disponit, & convenientia quae est ex subiecto iam disposito confurgit. Sicut frigus impellit hominem ad eundem ad calidum non per se, sed occasione antecedentis, hoc solum dicitur, quod etiam incompleta manifestat actum incontinentiae: quoniam non est imputandum, quod in voluntate incontinentis fit uinci, & sperari sine consensu in illud, ad quod passio inclinatur, ut Martinus fingere videtur, sed ut auctor dixit, est ibi electio, ac per hoc consensus, ita quod hoc est uinci, eligere ex vehementia passionis.

Loco citato in argumto.

Ad primam probationem negatur, quod voluntas non sit per se sufficiens causa incontinentiae in non habente habitum incontinentiam. Nam sicut voluntas frigescens hominis est sufficiens, & per se causa eundi ad ignem, seu solem: ita voluntas existens in passione est per se sufficiens causa volendi tale delectabile. Causae enim disponentes subiectum, occasiones sunt volendi non per se, concausae volendi. Unde & auctor in litera probat hoc: quia quando manet vis rationis, voluntas libere potest in utrumque oppositum.

In solutio- ne praec.

Ad secundam negatur minor, quia passio non est per se vincens & superans, sed occasionaliter uoluntatem, quae non aliter superatur nisi quia libere uult: ad quod volendum passio disponit. Unde patet, quod auctor sufficienter probauit incontinentiam esse non corporis, sed animae, per illud medium: quia passio est occasio, & uoluntas est per se causa incontinentiae.

Supr. quaest. 85. ar. 3. co.

* Lib. 3. cap. 28. parum a principio to mo 1.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod anima humana est corporis forma, & habet quasdam vires corporeis organo utentes, quarum operationes aliquid conferunt etiam ad illa opera animae, quae sunt sine corporeis instrumentis, id est, ad actum intellectus & uoluntatis, in quantum scilicet intellectus a sensu accipit, & uoluntas impellitur a passione appetitus sensitui. Et secundum hoc, quia forma secundum corpus habet quandam debilem complexionem, fit ut in pluribus, quod & etiam debiliter inhaereat quibuscumque inhaeret: & si raro in aliquibus aliter accidat, secundum illud Prouerb. ultimo. Mulierem fortem quis inueniet? Et quia id quod est paruum, uel debile, reputatur quasi nullum, inde est quod Philosophus * loquitur de mulieribus, quasi non habentibus iudicium rationis firmum, quamuis in aliquibus mulieribus contrarium accidat. Et propter hoc dicit, quod mulieres non dicimus continentes, quia non ducuntur quasi habentes solidam rationem, sed ducuntur quasi de facili sequentes passiones.

AD SECUNDUM dicendum, quod ex impetu passionis contingit, quod aliquis statim passionem sequatur ante consilium rationis. Impetus autem passionis prouenire solet uel ex uoluntate, sicut in cholericis: uel ex uoluntate, sicut in melancholicis, qui propter terrestrem complexionem uoluntatis inflammatur: sicut contrarium contingit, quod aliquis non persistat in eo, quod consiliatum est ex eo, quod debiliter inhaeret propter molliorem complexionem, ut de mulieribus dictum est. * Quod etiam uidetur in phlegmaticis contingere propter eandem causam, sicut etiam in mulieribus. Hoc autem accidit in quantum ex complexionem corporis datur aliqua incontinentiae occasio, non autem causa sufficiens, ut dictum est. *

AD TERTIUM dicendum, quod concupiscentia carnis in eo qui est incontinentis, superat spiritum non ex necessitate, sed per quandam negligentiam spiritus non resistens fortiter.

ARTICULVS III: Vtrum incontinentia sit peccatum.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod incontinentia non sit peccatum: quia ut Aug. dicit in lib. de li. arb. * nullus peccat in eo, quod uidere non potest: sed incontinentiam nullus potest esse sciplo

vitare, secundum illud Sap. 8. Scio quod non possum esse continens, nisi Deus det. ergo incontinentia non est peccatum.

¶ 2. Praeterea. Omne peccatum in ratione uidetur consistere: sed in eo qui est incontinentis, uincitur iudicium rationis. ergo incontinentia non est peccatum.

¶ 3. Praeterea. Nullus peccat ex eo, quod Deum uolenter amat: sed ex uehementia diuini amoris: aliquis fit incontinentis. dicit enim Dionys. 4. cap. de diu. no. quod Paulus per incontinentiam diuini amoris dixit. Vno ego, iam non ego. ergo incontinentia non est peccatum.

SED CONTRA est, quod conuincitur alijs peccatis. 2. ad Timoth. 3. ubi dicitur, criminatores, incontinentes, immites &c. ergo incontinentia est peccatum.

RESPON. dicendum, quod incontinentia potest attendi circa aliquod tripliciter. Vno modo, proprie & simpliciter, & sic incontinentia attenditur circa concupiscentiam delectationum tactus, sicut & intemperantiam, ut supra dictum est. * de continentia: & hoc modo incontinentia est peccatum ex duplici ratione. Vno modo ex eo, quod incontinentes recedat ab eo quod est secundum rationem. Alio modo, ex eo, quod se immergit quibusdam turpibus delectationibus. Et ideo Philosophus dicit in 7. Ethicorum, * quod incontinentia vituperatur non solum ut peccatum, a quod scilicet est per recessum a ratione, sed etiam per malitiam quaedam, in quantum prauas concupiscentias sequitur.

Alio modo, incontinentia attenditur circa aliquid, proprie quidem in quantum homo recedit ab eo quod est secundum rationem, sed non simpliciter, puta, cum quis non seruat modum rationis in concupiscentia honoris, diuitiarum, & aliorum huiusmodi, quae secundum se uidentur esse bona: circa quae non est incontinentia simpliciter, sed secundum quod sicut supra de continentia dictum est. * Et sic incontinentia est peccatum non ex eo, quod aliquis generat se prauis concupiscentiis, sed ex eo quod non seruat modum debitum rationis, etiam in concupiscentia rerum per se appetendarum. Tertio modo, incontinentia dicitur esse circa aliquid non proprie, sed secundum similitudinem, puta, circa concupiscentias eorum, quibus non potest ab

venereat, ut delectabilia cibi & potus, statim, inquam, malitiam, seu pravitatem, seu vitium aliquod intelligimus. Et haec vocantur appetibilia propter necessitatem; inquam scilicet necessitas corporis ea requirit propter indiduum, vel speciem. Quaedam vero sunt, quorum studia simpliciter & absolute non sunt mala; sed solum si ex-

pluribus superfluitas. Studiosos enim honoris, gloriae, victoriae, filiorum &c. cum dicimus, nullo afficiuntur eos vitio, immo studia haec laudabilia censemus; & haec vocantur per se appetibilia. Et hinc patet, quare concupiscentiae venerorum dicantur pravae, hoc est, vitiosae, & concupiscentiae honoris non: quia studere illis delectabilibus est peccatum, studere autem istis non. Et licet secundum veritatem in veritate solz immoderate concupiscentiae sint pravae, studium illarum tamen importat modum, non excedit modum, quam non importat studium istorum. Patet etiam duplex illa ratio peccati in incontinentia simpliciter, quia scilicet errat, & in concupiscentia; quae sunt de genere pravorum studiorum, declinat. Incontinentia autem secundum quid, puta, honoris, solum errat, qui non declinat in concupiscentiam, quae sunt de genere pravorum studiorum. Et hoc intendit author cum Aristotele per hanc litteram.

ARTICVLVS III.

Utrum incontinens plus peccet, quam intemperatus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod incontinens

¶ In eodem secundo articulo dubium occurrit circa incontinentiam secundo modo: quoniam in littera dicitur, Circa haec attenditur incontinentia proprie quidem, sed non simpliciter. In septimo autem ethico Aristoteles dicit huiusmodi incontinentiam respectu honoris &c. esse incontinentiam secundum similitudinem. Si enim habet rationem incontinentiae secundum similitudinem, ergo non proprie: & si proprie, ergo non secundum similitudinem. Et rursus si secundum similitudinem, ergo incontinentia tertio modo posita in littera, quae dicitur incontinentia secundum similitudinem, coincidit cum incontinentia secundo modo: quia utraque habet incontinentiae rationem secundum similitudinem. ¶ Ad hoc breviter dicitur, quod accidit hic & quocumque de similitudine. Nam author loquitur de similitudine metaphorica, & ideo distinguit incontinentiam proprie contra incontinentiam per similitudinem, hoc est, metaphorice, ut manifeste exponitur in littera, similitudine quadam proportionali. metaphorice dicit incontinentiam respectu mali, & respectu boni, respectu vitij, & respectu virtutis. Aristoteles vero loquitur de similitudine proportionali, hoc est analogica proprie, diminuta tamen. Et ideo distinguit incontinentiam simpliciter contra incontinentiam diminutam; & manifestat intentum suum exemplo, sicut malum dicitur de homine, & de medico. Dicitur enim & homo malus, & medicus malus. Sed qui dicitur malus homo, dicitur malus simpliciter, id est sine additione aliqua: qui vero dicitur malus medicus, non propterea dicitur simpliciter malus, sed cum additione, scilicet medicus. Vbi manifeste patet malum dici de medico proprie,

plus peccet quam intemperatus. Tanto enim aliq. videtur gravius peccare, quanto magis contra conscientiam agit, secundum illud Luc. 12. Servus sciens voluntatem domini sui & non faciens, plagis vapulabit multis &c. sed incontinens magis videtur agere contra conscientiam quam intemperatus: quia ut dicitur 7. Ethic. * Incontinens sciens quam prava sunt quae concupiscit, nihilominus agit propter passionem: intemperatus autem iudicat ea quae concupiscit esse bona, ergo incontinens gravius peccat quam intemperatus.

¶ 2. Præ. Quanto aliquod peccatum gravius est, tanto videtur esse minus sanabile, unde & peccata in Spiritum sanctum sunt gravissima, & dicuntur esse irremissibilia: sed peccatum incontinentiae videtur esse insanabilius quam peccatum intemperantiae. Sanatur enim peccatum alicuius per admonitionem & correctionem, quae nihil videtur conferre incontinenti, qui seipsum male agere, & nihilominus male agit: intemperato autem videtur quod bene agat, & sic aliquid ei conferre posset admonitio, ergo videtur, quod incontinens gravius peccet quam intemperatus.

¶ 3. Præ. Quanto aliquis ex maiori libidine peccat, tanto gravius peccat: sed incontinens peccat ex maiori libidine quam intemperatus, quia incontinens habet vehementes passiones & concupiscentias, quas non semper habet intemperatus, ergo incontinens magis peccat quam intemperatus.

magis se pronos ad incontinentiam sentiunt quam ante. Tertio, quia secundum Thomam incontinentia pertinet ad voluntatem, & non dicitur præcise actum: quia sicut virtus est habitus, ita & vitium. Et propterea, inquit Martinus, voluntas incontinentis inclinatur ex proprio habitu ad peccandum, quia ad non resistendum passionibus, sed non inclinatur ad sequendum concupiscentias malas & turpes, quia inclinari ad talium electionem est intemperantia. ¶ Ad hoc dubium non ex alijs quam ex supradictis principijs dicitur, quod error hic accidit quod non distinguitur quod ad rem inter habitum & dispositionem, nec distinguitur quod ad modum operandi inter inclinari per modum habitus, & per modum passionis. Incontinentia namque non est habitus, sed dispositio. Unde & in littera hac distinguitur incontinens ab intemperato per facile & difficile mobile: quia passio cito transit, ac per hoc circa eius pugnam proportionaliter respondet dispositio. Habitus autem est difficile mobilis, cuius signum est, quod incontinentem statim comitatur poenitentia. Comparatur etiam in littera ex Aristotele 7. Ethicor. Incontinentia febri accessoria: intemperantia autem phisica. Similiter incontinens inclinatur & operatur per modum passionis, ut exemplum de febre accessoria manifestat: intemperatus autem per modum habitus, ut exemplum de phisico manifestat.

¶ Ad primam ergo Martini objectionem dicitur, quod ex frequentatis actibus incontinentis generatur in eius voluntate, non habitus, Secunda Secunda S. Thomae. B B B sed

A & secundum analogiam ad malum hominem: quia ita est aliquis medicus malus sicut homo malus. Nam ut homo malus ad opus proprium hominis se habet, sic malus medicus ad opus proprium medico. Apparet etiam diminutio quedam ex hoc ipso, quod inde simpliciter, hinc cum appositione tantum mali ratio inferatur, dicendo, Est homo malus, ergo est malus. Et est medicus malus, ergo est malus medicus: & non, ergo est malus. Sic autem est in proposito: quoniam valet sequela, est incontinens venerorum, ergo est incontinens: & non valet, est incontinens honoris, ergo est incontinens, sed ergo est incontinens honoris. Unde nulla est auctoritas ab Aristotele dissentio.

¶ Super Questionis 56. Articulum tertium.

¶ In articulo 3. eiusdem questionis 56. dubium ex Martino in questione de incontinentia occurrit dicere, quod ista ratio S. Thomae pariter videtur calumnia in hoc, quod voluntas incontinentis inclinari dicitur ad peccandum ex passione tantum & non ex habitu. Nam si intelligat quod ex frequentatis incontinentie actibus non generatur aliquis habitus, videtur falsum. Et primo, contra totam Philosophiam moralem clamat quod ex frequentatis actibus generatur habitus maxime in subiecto non habente habitum contrarium. Secundo, quia hoc est contra experientiam, quia post frequentatos incontinentie actus,

¶ 2. Præ. Quanto aliquod peccatum gravius est, tanto videtur esse minus sanabile, unde & peccata in Spiritum sanctum sunt gravissima, & dicuntur esse irremissibilia: sed peccatum incontinentiae videtur esse insanabilius quam peccatum intemperantiae. Sanatur enim peccatum alicuius per admonitionem & correctionem, quae nihil videtur conferre incontinenti, qui seipsum male agere, & nihilominus male agit: intemperato autem videtur quod bene agat, & sic aliquid ei conferre posset admonitio, ergo videtur, quod incontinens gravius peccet quam intemperatus.

magis se pronos ad incontinentiam sentiunt quam ante. Tertio, quia secundum Thomam incontinentia pertinet ad voluntatem, & non dicitur præcise actum: quia sicut virtus est habitus, ita & vitium. Et propterea, inquit Martinus, voluntas incontinentis inclinatur ex proprio habitu ad peccandum, quia ad non resistendum passionibus, sed non inclinatur ad sequendum concupiscentias malas & turpes, quia inclinari ad talium electionem est intemperantia. ¶ Ad hoc dubium non ex alijs quam ex supradictis principijs dicitur, quod error hic accidit quod non distinguitur quod ad rem inter habitum & dispositionem, nec distinguitur quod ad modum operandi inter inclinari per modum habitus, & per modum passionis. Incontinentia namque non est habitus, sed dispositio. Unde & in littera hac distinguitur incontinens ab intemperato per facile & difficile mobile: quia passio cito transit, ac per hoc circa eius pugnam proportionaliter respondet dispositio. Habitus autem est difficile mobilis, cuius signum est, quod incontinentem statim comitatur poenitentia. Comparatur etiam in littera ex Aristotele 7. Ethicor. Incontinentia febri accessoria: intemperantia autem phisica. Similiter incontinens inclinatur & operatur per modum passionis, ut exemplum de febre accessoria manifestat: intemperatus autem per modum habitus, ut exemplum de phisico manifestat.

¶ Ad primam ergo Martini objectionem dicitur, quod ex frequentatis actibus incontinentis generatur in eius voluntate, non habitus, Secunda Secunda S. Thomae. B B B sed